

Milan Ogrizović: **Vučina**. Drama u tri čina. — Tisak i naklada St. Kugli, Zagreb.

Nisem imel prilike, da bi videl uprizoritev tega dela, toda priznati moram, da je name — kot učitelja — drama delovala z ono nerazložljivo silo, ki jo izžareva vsak prapojav kljubujoče narave.

Lepota tega dela je ravno v tej sili, ki ne pozna mejâ in je kot deroče vodovje, še ne ustruženo od papirnate civilizacije. Ta drama je umetnina, ker nas zgrabi, česar pa ne povzroči morda dogodek sam na sebi (kar bi potem ne bila avtorjeva zasluga), temveč oblikovanje dogodka: vseskozi ohranjena premočrtnost rastočega dejanja, ostra in vendar neshematisirana karakteristika oseb, živo življenje v vsej svoji nagoti, a ne podano s kako umovalno literarno analizo ali pa s suhoparnostjo kronista.

Vsebina: Staremu Vuku (Vučinil), ki je vzel za ženo plaho vdovo Jeko in že prej ugonobil svoja — iz prvega zakona — dva sinova, se zahoče po pastorki 18 letni Stani, katere ga divje sovraži in mu je sorodna v prasili, ki diha tudi iz nje. Stana ljubi Vukovega sina »Amerikanca« Nikolo, ki jo hoče odpeljati od tu, zahtevajoč od svojega očeta prihranjeni denar nazaj. To pa je povod vedno silovitejšim prepirom med očetom in sinom, da se neredko zablika tudi sekira. Po izjalovljenem poskusu umoriti očeta, doleti smrt Nikolo samega, ki ga je starec vrgel na sekiro. Od tedaj zraste Vukova moč prekomerno. nekak fluid prepoji tudi Stano, ki se starcu vdaja, dasiravno ga smrtno sovraži. Ubiti ga hoče s sekiro, ker ji je njegova moč odvratna, dasiravno je tudi v njej sami »vučinstvo«. Toda v prihodnjem hipu spei pade dekle pod njegov vpliv. Iznova se osamosvoji, zamahne s sekiro in trešči ranjenega Vuka v jamo tik hiše. Misli, da ga je umorila. Toda tudi njej ni več živeti: čuti se nosečo. Ne, novega Vuka ne bo rodila in — tudi sebe hoče umoriti. In medtem, ko se njena mati Jeka in stari hlapec Mićun radujeta, da sta rešena trinoga — vstopi v izbo — Vuk, nezlomljivi, »neumrjoči« Vučina! Tedaj se ga Stana

oklene kot še nikoli, kajti divja, neizprosna prasila uklanja ljudi, uklanja tudi ženske...

Kje je Katarzis?

Če bi hotel iskati lepoto te drame z Aristotelovo poetiko v roki, bi bil podoben onemu Angležu, ki je pojmoval pomen potovanja le v tem, da je obiskal namenjene kraje in jih gledal tako, kot mu je veleval Baedeker.

Postali smo okostnjaki, ki se jih ovijajo le papirnate cunje stoletne civilizacije, in sedaj, ko se je zemlja kakor razpočila, se šele z grozo zavedamo svojega z učestnostjo prepletenega umiranja. Življenje iščemo, ne besed, ne sestavov, ne lepih miselnih zgradb; življenje pa se oklene le živih, le zdravih, močnih ljudi — le praljudi. — Ali ni ta misel podton pričujoče drame?! In ker se naša usoda odigrava le po nujnih zakonih življenja, jo bomo mogli obvladati le, če bomo sami živi, če bo v nas uresničeno zdaj še obupno stremjenje po totaliteti.

Res je, da kaže dramo razni nedostatki, kot n. pr. navidez hipno Vukovo »vstajenje od mrtvih«, ki je menda na odru (v Zagrebu) učinkovalo nenaravno; tudi je drama za predstavljanje prav trd oreh, ker lahko predstava vpliva porazno in razbija etični čut (seveda pri nedovoljnem umevanju igralcev), toda vse te pomanjkljivosti še vseeno ne odvzamejo delu visoke vrednosti.

Znani nemški dramatik Georg Kaiser je zadnjič napisal med drugim sledečo krilatico: »Pesnenje je oblika energije. S to ugotovitvijo je nastopila nova estetika. Mi sodimo le še z ozirom na silo in slabost uporabljene energije, ki jo je umetnik položil v svoje delo.«

In proizvodi sedanjosti temu reku tudi resnično pritrjujejo.

Miran Jarc.

Ausgewählte Werke von Goffried Keller. Mit einer Einführung, Einleitungen und Anmerkungen herausgegeben von Prof. Dr. Otto Hellinghaus, Geh. Studienrat, Gymnasialdirektor a. D. Zwei Bände. Freiburg im Breisgau, Herder et Co. G. m. b. H. Verlagsbuchhandlung. Krasna, vzorno poljudno urejena izbira iz slovitega poetičnega realista v Švici, ki vsebuje pet

novel iz zbirke »Die Leute von Seldwyla«, dve iz »Curiških novel«, in dve iz »Sinn-gedicht-a«. Novelam je pridejana zbirka Kellerjeve lirike in epike v verzih. Slovenskim knjižnicam bo zbirka dobrodošla, ker vsebuje najlepše, kar je napisal Keller, čigar dela so v tej izdaji priporočati vsaki učiteljski in srednješolski knjižnici, kar ne-izbrani Gottfried Keller sicer ne bi zaslužil.

Alois Stockmann S. I.: Die deutsche Romantik. Ihre Wesenszüge und ihre ersten Vertreter. Freiburg im Breisgau, 1921. Herder et Co. Pisatelj bistveno nikjer ne odkriva novih vidikov v ta študij, ki je našel v Nemcih doslej čudovito marljivih in vešt-nih raziskovalcev. Strnil pa je v prečudno tesno in vendar skrajno poljudno in lahko umljivo obliko vse dosedaj dognano o prvi romantični šoli, pri čemer je še našel pri-liko vedno zopet beležiti niti, ki so se evo-lucionalno snule iz volka in osnutka prve teoretične faze v romantiki v druge pe-riode vse do najnovejših časov. Spričo Hayma, ki je težko kompendiozen ali Wal-zlovih študijev, ki predpostavljajo precejš-njo verziranost v frazeologiji nemške filo-zofije, je Stockmann pravi in prvi literarni Bölsche. Knjiga je časovno zelo važna, ker bi znala spričo novih romantičnih stremljenj biti uvod v umevanje sedanjega neoromanticizma. Vzrastla je ob študiji Novalisa in obsega oris bistvenih potez romantike, analizo Novalisa, Tiecka, A. W. Schlegla in Frid. Schlegla in krasno se-stavljen pregled slovstvenega gradiva. Pi-satelju, ki v predgovoru beleži, da se bavi s predštudijami nadaljnjih romantičnih dob (2. rom. šole), želimo materialno najbolj-šega uspeha. Da bo žel pohvalo in pri-znanje literarno veščega občinstva, ne dvomimo. Njegov »poizkus« je močno delo, ki ga mora biti nemški slovstvenostetski študij brezpogojno vesel.

Dr. I. Pregelj.

Josip Ribičič: Šest mladinskih iger. Izdala Založba Prosveta. Trst, 1922. Na-tisnila Tiskarna »Edinost«. Ribičič se je že zelo častno uveljavil kot pisatelj. Vseh petero iger njegovih v zbirki pomeni dobro odrsko blago. V resni igri je boljši. Naj-boljša, naravnost vzorna je »Mladjé«. Pa

tudi »Čudodelna srajca« in »Pri sv. Petru« sta vrli. Najslabša je »Vraže«, kjer moram občutiti konec drugega dejanja in začetek tretjega za dramatsko nemogoč spričo tega, da operira Ribičič tu z istočasnostjo dogodka v začasnosti odrske predstave. Tudi jezikovno ni ta burka brez hibe. Vovkova »Trije snubci« je dramatizacija po Milčinskem. Zelo priporočljiva za vse naše odre. Po tem prvem zvezku Pro-svetine Mladinske knjižice želim še več podobnih, tako dobrih kot prvi, ki je dal ne le našim odrom, temveč tudi šolskim čitankam dramatičnih vzorcev, ki jih do-zdaj nismo imeli. Naslovni list okusne knji-ge je narisal Bucik.

Dr. I. Pregelj.

E. Bauernfeld — R. Dobovišek: Dnevnik. Veseloigra v dveh dejanjih. Celje, 1921. Če že ni prav, da se prireja za slo-venski ljudski oder dramatično blago naj-nižje in najslabše vrste, je tem manj opravi-čen tisk takega enodnevnštva, kakor je nemški »Dnevnik«, ki je v slovenski pre-delavi še neužitnejši, ker prireditelj ne pozna niti elementov zdrave režije in ne ume niti slovensko pisati, kakor je do-kazal že v »Rodoljubu iz Amerike«. Škoda papirja, časa in morda hvalevrednega rodo-ljubnega hotenja avtorjevega, ki ga tako delo pač ne bo privedlo v nebesa sloven-skih — kulturnih delavcev.

Dr. I. P.

Igo Kaš: Dalmatinske povesti. V Ljub-ljani, 1920. Izdala Zveza kulturnih društev. Založila Tiskovna zadruga.

»Prosveti in zabavi« je zbranih v mali obliki sedem Kaševih »dalmatinskih« novel. Te neambiciozne stvari so bile v devet-desetih letih nekam čudna in deloma po češkem okusu aktualna epska snov, ki sta jo ob Kašu pisala še Perušek pa Podlim-barski. Ali je Kaš v kakšni odvisnosti od hrvatskih in srbskih pisateljev »dalmatin-stva«, ne vem. Vidim pa v njem njim so-rodnega romantičarja in epigona, ki še prav nič ne ve o verističnem in folklornem orisu zemlje in človeške duše. Romantizem njegovega morja je ponovil sicer še pred nedavnim Ks. Meško (Drama na morju). Najboljša v zbirki je »Stipo«.

Dr. I. P.